

*Türkçe-Kazakça-Karakalpakça-Rusça-İngilizce Karşılaştırmalı Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Hazırlayan: Ülkü Çelik Şavk, Berkay Matbaacılık, Ankara 2001, 191 s.

Terimler, herhangi bir sanat, bilim veya meslek dalına özgü anlam kazanarak kalıplaşmış kelimelerdir. Taşıdıkları özel anlam dolayısıyla, o alanda çalışan insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmakla birlikte, bir kavramı karşılayan birden çok terimin olması ve kullanılması hem kargaşa, hem de öğrenme ve öğretme güçlüğü yaratır. Türkçedeki terim karmaşasının, birçoğunda olduğu gibi, dil bilgisi ve dil bilimi alanlarında da bulunduğu görülmektedir. Arapça ve Farsça gibi doğu dillerinden alınan dil bilgisi terimlerine zamanla batı dillerinden alınanlar eklenmiş, bunların Türkçe karşılıklarını bulma çabalarının yoğunlaşmasıyla da, birçok Türkçe terim bunlara eklenmiştir. Dil bilimi çalışmalarının gündeme gelmesiyle, hem batı dillerinden alınan terimler, hem de Türkçede bunlara karşılık olarak türetilenler aynı kavramı karşılayan birden çok terimin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türkçe terimlerindeki bu çok biçimliliği göstermeyi de düşünerek hazırlanmış karşılaştırmalı bir dil bilgisi ve dil bilimi terimleri sözlüğü yayımlandı.

Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ülkü Çelik Şavk tarafından hazırlanan çok dilli ve karşılaştırmalı bu terimler sözlüğünde, Türkçe-Kazakça-Karakalpakça-Rusça-İngilizce yaklaşık iki bin terime yer veriliyor. Yazar, bunların bir kısmının “kelime-sözcük, cümle-tümce, ad-isim, hece düşmesi-hece yitimi-seslem yutumu...” (s. 3) gibi aynı anlamı üstlenmiş terimlerden oluştuğunu belirtiyor. Beş dilde de karşılıklarının olmasına dikkat edilerek seçilen terimlerin belirlenmesinde herhangi bir kişisel tercihte bulunmadığını, sadece kaynaklarda belirlediği ve kullanım yaygınlığına sahip olanları seçtiğine de işaret ediyor. Böylece Türkçe terimlerindeki çok biçimliliğe dikkat çekmeyi hedefliyor.

Sözlüğün, Türkçe terimlerin esas alınarak beş dildeki terimlerin sütunlar hâlinde karşılıklı düzenlendiği ana bölümü, Kazakça, Karakalpakça, Rusça ve İngilizce terimlerin Türkçedeki karşılıklarının verilmesiyle oluşturulan Kazakça, Karakalpakça, Rusça ve İngilizce dizinler takip etmektedir. Yazarının, dizinlerin bu şekilde düzenlenmesindeki amacını “her kullanıcının kendi dilindeki bir terimin karşılığını kolayca bulmasını” (s. 3) sağlamak olduğunu işaret ettiği çalışma, “Kaynakça” ile sona ermektedir.

Ülkü Çelik Şavk’ın, Türkçedeki dil bilgisi ve dil bilimi terimlerini bir araya getirmek ve bunlardaki çeşitliliği de göstermek amacıyla hazırladığı sözlük, özellikle dil bilgisi ve dil bilimi alanlarında karşılaştırmalı çalışmalar yapacak araştırmacılar için yararlı olacaktır.

Fatma Sabiha KUTLAR